

מבוא

שילובן של נשים בספורט הוא תהליך שינוי חברתי שהתרחש במהלך המאה ה-20. הדרת הנשים מתחומי ספורט שונים זכתה לאורך השנים להתייחסויות בתיאוריות פמיניסטיות שונות. מקובל לראות שלוש תאוריות פמיניסטיות מרכזיות המתייחסות לכך – פמיניזם ליברלי, פמיניזם מרקסיסטי ופמיניזם הגמוני (בן-פורת, 2009).

על-פי תאוריית "הפמיניזם ההגמוני" בה אתמקד בעבודה זאת, קיים מעמד "הגמוני" (גברים) ומעמד נחות ונשלט (נשים). הספורט מהווה למעשה אמצעי לשימור העליונות וההגמוניה הגברית. הדבר מתבטא הן בכך שנשים מודרות מתחומי ספורט מסוימים והן בכך שבספורט באה לידי ביטוי עליונותם הפיזית של הגברים מפני שהם מחזיקים ביכולות גבוהות יותר כתוצאה מההבדלים הביולוגיים בין המינים (בן-פורת, 2009).

בשנים האחרונות ניתן לראות תופעה של טשטוש ההבדלים המגדריים בין נשים לגברים בספורט, כאשר נשים רבות משתלבות בענפי ספורט "גבריים" כגון אגרוף, אומנויות לחימה, הרמת משקולות, קרוספיט ועוד. תחומי ספורט אלה כוללים אלמנטים של פגיעה פיזית ביריב וספיגה מנגד או של הרמת משקלים כבדים וכתוצאה מכך פיתוח שרירים (הרצוג ולב, 2015).

פעילויות ותחומים אלה נחשבו בעבר לתחומים גבריים שנשים נמנעו בעבר מלעסוק בהם מסיבות של קושי פיזי ומסיבות חברתיות של תפיסת ענפים אלה כבלתי הולמים לנשים. ידוע כי נשים העוסקות בענפי ספורט אלה זוכות לתגובות רבות מהסביבה הרואה את העיסוק בספורט כחריגה חברתית ולעיתים כהתנהגות לא נשית (Pavlidis, 2012; Krane, 2001). קריאת התיגר על ההגמוניה עשויה להתבטא הן בכניסה לתחומי ספורט מהן הודרו נשים בעבר והן בקריאת תיגר על העליונות הפיזית של הגברים, בכך שנשים החלו להשתתף בענפי ספורט הדורשים כוח פיזי רב.

אולם עצם העובדה שהחברה רואה אותן בצורה כזאת, אינה אומרת בהכרח שגם מבחינתן של הנשים הבחירה לעסוק בספורט זה היא מסיבות פמיניסטיות/מגדריות. מטרת המחקר הנוכחי היא לבחון האם העיסוק הגובר של נשים בענפי הספורט הללו מושפע מחשיבה פמיניסטית ומרצון לקרוא תיגר על ההגמוניה הגברית בתחום הפיזי או שמא מדובר במניעים אחרים.

שאלת המחקר: האם נשים בוחרות לעסוק בענף ספורט גברי מתוך רצון לקרוא תיגר על ההגמוניה הגברית בתחומים אלה?

השערת המחקר: הרצון לקרוא תיגר על ההגמוניה הגברית אינו הסיבה המרכזית לבחירה בענפי ספורט אלה

שיטת המחקר

המענה לשאלת המחקר יעשה באמצעות חלוקת שאלונים שיכילו שאלות פתוחות וסגורות ויחולקו לנשים העוסקות בענפי הספורט שצינתי. המשתתפות במחקר יאותרו באמצעות המועדונים הרבים, חדרי הכושר והחוגים הקיימים בתחומים הללו.

במסגרת השאלונים שיחולקו לספורטאיות הן יתבקשו לענות על המניעים והגורמים למוטיבציה שלהן לעסוק בענפי ספורט אלה וכן להתייחס לתוצאות וההשפעות של העיסוק בענפים אלה. כמו כן הן יתבקשו להתייחס לדרך בו החברה רואה את עיסוקן בספורט זה.

נשים בענפי ספורט גבריים

לצד השתלבותן הגוברת של נשים בענפי ספורט שונים, אותה תיארת בעמודים הקודמים, בשנים האחרונות ניתן לראות התגברות נוספת של תופעת טשטוש ההבדלים המגדריים בין נשים לגברים בספורט, כאשר נשים רבות משתלבות בענפי ספורט הנחשבים כ"גבריים" כגון: אגרוף, אומנויות לחימה, הרמת משקולות, קרוספיט ועוד. תחומי ספורט אלה כוללים אלמנטים של פגיעה פיזית ביריב וספיגה מנגד (אגרוף, אומנויות לחימה), או של הרמת משקלים כבדים וכתוצאה מכך פיתוח שרירים (הרמת משקולות, קרוספיט). הפופולריות של ענפים אלה צברה תאוצה הן בישראל והן בעולם (הרצוג ולב, 2015).

פעילויות ותחומים אלה נחשבו לתחומים גבריים שנשים נמנעו לעסוק בהם, גם בשנים מאוחרות יותר בהן רוב ענפי הספורט כבר נפתחו לנשים. הסיבות לכך היו הן המאמץ והקושי הפיזי הכרוך בהם (ובחלק מהמקרים המאבק האלים) והן התפיסה החברתית לפיה מדובר בתחומים לא ראויים לנשים. לעומת זאת כיום, לא רק שנשים רבות החלו לעסוק בהן, ניתן גם לראות ברשתות החברתיות כי נשים רבות העוסקות בתחומים אלה, לא רק שאינן מתביישות בכך, אלא רואות בכך גאווה רבה, המתבטאת בהעלאת תמונות רבות ועדכונים בהן הן מציגות גוף שרירי והישגים ספורטיביים מרשימים.

ענפי ספורט "גבריים" מאופיינים כענפים הדורשים הפעלת כוח פיזי רב במובן של הרמת משקל כבד או במאבק פיזי מול יריב, הכולל הפעלת כוח הדדית ולעיתים גם סיכוי (או סיכון) גבוה לפגיעה פיזית עבור המתחרים. בקבוצת ענפי ספורט אלה ניתן לכלול סגנונות ספורט כמו: הרמת משקולות, ג'ודו, אגרוף, האבקות ועוד.

כפי שכבר כתבתי, בשנים קודמות חל איסור מוחלט על תחרות נשים בענפים אלה. הדבר יוחס לא רק לפן הספורטיבי, אלא גם למחשבה כי התחרות בענפים כאלה עלולה לפגוע לדוגמא בפוריות האישה. אולם הסיבה העיקרית הייתה שתחומים אלה נחשבו כ"לא נשיים" ולכן השתתפות של נשים בהן נתפסה כסטייה. תפיסה זאת נשארה בעינה גם כאשר נשים כבר התחרו ברוב ענפי הספורט ה"רגילים" כדוגמת: כדורסל, אתלטיקה, שחייה, התעמלות מכשירים וכו', תחומים שבעבר הרחוק יותר נאסרה השתתפות נשים בהם.

ההגדרה המסורתית של נשים כ"מין החלש" הייתה נפוצה משנים מוקדמות. מסיבה זאת נמנעו שיתופן של נשים בענפי ספורט פיזיים עד השליש האחרון של המאה ה-20. התפיסה המקובלת הייתה ששיתוף נשים בענפי ספורט כאלה, עלול לגרום להן לנזק פיזי. ענפים שנאסרו בהן תחרויות לנשים היו ענפים הדורשים מאמץ פיזי קשה במיוחד או מאבק פיזי אגרסיבי (בן-פורת, 2009).

בשנות ה-90 החלו נשים להתחרות לראשונה בענפים אלה ועד מהרה התברר כי סיכון הפגיעה הפיזית עבורן הוא זהה לזה שקיים אצל הגברים. כלומר, הסיבה לאיסור הייתה תפיסה תרבותית ולא סיבה פיזיולוגית אמיתית. ב-1992 התקיימו לראשונה באולימפיאדה תחרויות ג'ודו לנשים. ב-2004 נכנס ענף ההאבקות לנשים לתחרויות, וב-2012 צורף לראשונה גם ענף האגרוף (בן-פורת, 2009).